

РОЗВИТОК РЕГІОНІВ, ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

DEVELOPMENT OF REGIONS, INDUSTRIES AND TYPES OF ECONOMIC ACTIVITY

УДК 336.2:330.3

DOI: <https://doi.org/10.31651/2076-5843-2025-4-111-118>

БІЛОУС Світлана Петрівна

доктор економічних наук, доцент,
Черкаський національний університет імені
Богдана Хмельницького,
м. Черкаси, Україна

Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-0303-7453>

lyampochka@vu.edu.ua

РОЗВИТОК ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті досліджено особливості функціонування податкової системи в умовах воєнного стану та визначено ключові напрями її розвитку. Проаналізовано вплив податкової політики на забезпечення фінансової стабільності держави в кризових умовах. Визначено основні проблеми функціонування податкової системи. Обґрунтовано необхідність підвищення ефективності податкової системи шляхом впровадження інноваційних механізмів оподаткування, цифровізації адміністрування та посилення підтримки бізнесу. Запропоновано напрями вдосконалення податкової політики в умовах воєнного стану, що сприятимуть економічному відновленню та забезпеченню стійкого розвитку.

Ключові слова: податкова система, податкова політика, розвиток податкової системи, ефективність податкової системи, воєнний стан.

Постановка проблеми. У сучасних умовах трансформації економіки України особливого значення набуває ефективне функціонування податкової системи. Введення воєнного стану суттєво змінило економічне середовище, що потребує адаптації податкової політики до нових викликів. Податкова система виступає одним із ключових інструментів державного регулювання економіки, забезпечуючи наповнення бюджету та стимулювання економічної активності.

В умовах війни держава стикається з необхідністю одночасного фінансування оборонних витрат і підтримки бізнесу, що потребує збалансованого підходу до формування податкової політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку податкової системи, формування ефективної податкової політики та підвищення її результативності є предметом дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Значний внесок у розвиток теорії та практики оподаткування зробили українські дослідники, зокрема В. Федосов [1], О. Данілов, Н. Флісак [2], які розглядають податкову політику як систему державних заходів, спрямованих на досягнення соціально-економічних цілей через механізм оподаткування.

Теоретичні основи функціонування податкової системи, її структура та еволюція ґрунтовно розкриті у працях І. Волохової, О. Дубовик, М. Слатвінської [3], де визначено принципи побудови податкової системи та механізми адміністрування податків. Важливі аспекти формування сучасної податкової системи України та її порівняння з міжнародними моделями досліджено у колективній монографії під редакцією В. Васенка [4], де обґрунтовано особливості функціонування податкових систем у країнах із різним рівнем економічного розвитку. Проблеми ефективності податкової системи, зокрема вплив структури оподаткування на бюджетні надходження та економічну активність, висвітлено у роботах В. Лисюка [5], який аналізує

недоліки сучасної податкової системи та роль прямих і непрямих податків у формуванні доходів бюджету. Дослідження Р. Тульчинського та М. Змієнка [6] акцентують увагу на необхідності адаптації податкової системи до конкретних соціально-економічних умов країни та рівня її розвитку.

Окремий напрям досліджень пов'язаний із удосконаленням податкової політики в умовах глобалізації та євроінтеграції. Так, О. Ватаманюк [7], а також І. Мельник [8] і К. Швабій [9] обґрунтовують необхідність гармонізації податкової системи України з європейськими стандартами, підвищення її фіскальної ефективності та модернізації механізмів адміністрування. Сучасні дослідження дедалі більше зосереджуються на трансформації податкової системи в умовах кризових явищ, зокрема воєнного стану. Так, А. Галабурда [10] аналізує зміни податкового законодавства, трансформацію податкових надходжень і вплив цих процесів на бізнес-середовище в умовах війни.

Разом з тим, незважаючи на значну кількість наукових праць, питання комплексного розвитку податкової системи та підвищення її ефективності саме в умовах воєнного стану залишаються недостатньо дослідженими. Це зумовлює необхідність подальших наукових розвідок у цьому напрямі, зокрема щодо формування адаптивної податкової політики, здатної забезпечити баланс між фіскальною стабільністю держави та підтримкою економічної активності.

Метою статті є дослідження особливостей розвитку податкової системи та визначення шляхів підвищення її ефективності в умовах воєнного стану.

Викладення основного матеріалу дослідження. Податкова система України є одним із ключових елементів фінансового механізму держави, що забезпечує формування дохідної частини бюджету, регулювання економічних процесів та реалізацію соціально-економічної політики. У мирний період її функціонування орієнтоване на досягнення балансу між фіскальною ефективністю та стимулюванням економічного розвитку. Водночас в умовах воєнного стану роль податкової системи істотно трансформується, набуваючи критичного значення для забезпечення фінансової стійкості держави та підтримки її обороноздатності.

Повномасштабна війна спричинила глибокі структурні зміни в економіці України, що безпосередньо позначилося на функціонуванні податкової системи. Насамперед відбулося суттєве зниження ділової активності, пов'язане з руйнуванням виробничої інфраструктури, переміщенням підприємств, скороченням внутрішнього попиту та зовнішніх ринків збуту. Це, у свою чергу, призвело до зменшення обсягів податкових надходжень до державного та місцевих бюджетів, що створює додатковий тиск на фінансову систему країни. Одночасно з цим спостерігається зростання тіньового сектору економіки, що зумовлено прагненням суб'єктів господарювання мінімізувати витрати в умовах нестабільності та високих ризиків. Неформалізація економічної діяльності знижує ефективність податкового контролю та ускладнює процес адміністрування податків, що негативно впливає на рівень податкової дисципліни [11].

Важливою особливістю функціонування податкової системи в умовах воєнного стану є необхідність оперативного реагування на виклики шляхом внесення змін до податкового законодавства. Держава змушена швидко адаптувати податкову політику до нових реалій, запроваджуючи тимчасові механізми підтримки бізнесу, зокрема спрощення процедур адміністрування, відстрочення податкових зобов'язань, зниження податкових ставок для окремих категорій платників. Такі заходи спрямовані на збереження економічної активності та підтримку підприємництва в умовах кризи. Водночас важливим інструментом стабілізації економіки стало запровадження податкових пільг і спеціальних режимів оподаткування. Зокрема, спрощення системи оподаткування для малого бізнесу та зниження податкового навантаження дозволили частково компенсувати негативні наслідки воєнних дій та забезпечити мінімальний рівень функціонування підприємств. Однак поряд із необхідністю підтримки бізнесу держава стикається з об'єктивною потребою у забезпеченні достатнього рівня бюджетних надходжень для фінансування оборонних витрат, соціальних програм та відновлення

інфраструктури. Це зумовлює підвищення ролі фіскальної функції податкової системи та пошук оптимального балансу між стимулюючою і фіскальною складовими податкової політики [12].

Таким чином, функціонування податкової системи України в умовах воєнного стану характеризується високим рівнем адаптивності, динамічністю змін та необхідністю одночасного вирішення суперечливих завдань: забезпечення фінансової стійкості держави та підтримки економічної активності. Це потребує подальшого вдосконалення податкової політики з урахуванням специфіки кризових умов і стратегічних пріоритетів розвитку країни.

Розвиток податкової системи України на сучасному етапі супроводжується низкою системних проблем, які істотно обмежують її ефективність та стримують економічне зростання (рис. 1.). Особливо гостро ці проблеми проявляються в умовах воєнного стану, коли економіка функціонує під впливом підвищених ризиків, нестабільності та ресурсних обмежень. У таких умовах податкова система повинна не лише забезпечувати фіскальні надходження, а й виконувати стимулюючу функцію, однак на практиці реалізація цих завдань ускладнюється рядом чинників.

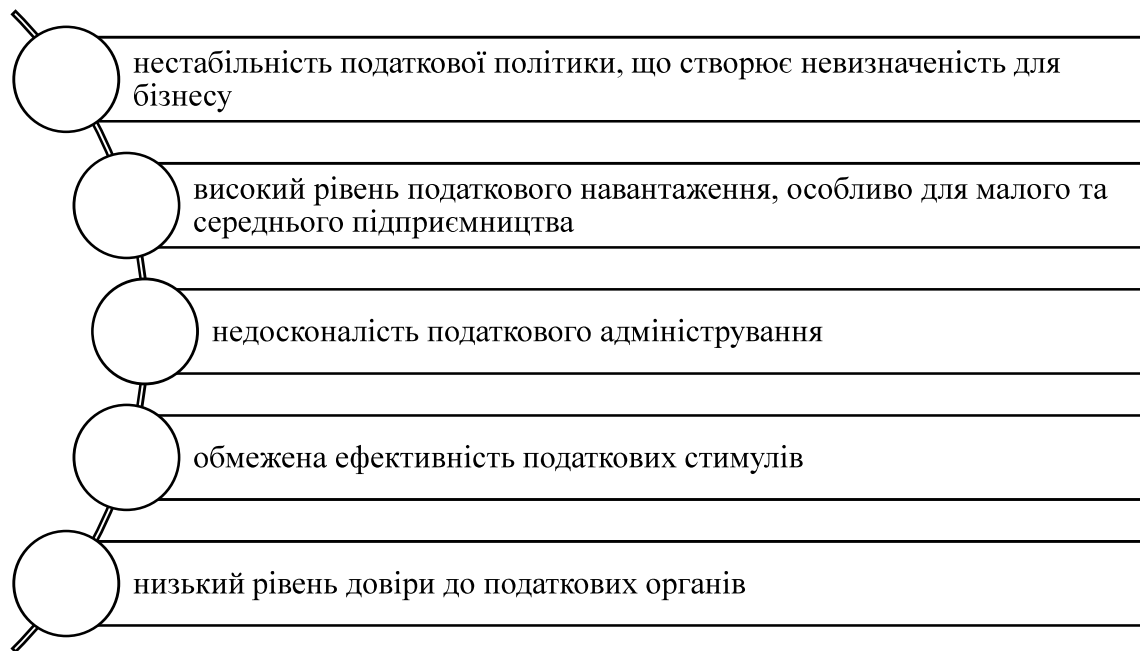

Рисунок 1 – Проблеми розвитку податкової системи України

Джерело: сформовано автором на основі [13]

Однією з ключових проблем є нестабільність податкової політики, що проявляється у частих змінах податкового законодавства, суперечливості нормативно-правових актів та відсутності довгострокової стратегічної визначеності. Така ситуація формує високий рівень невизначеності для суб'єктів господарювання, ускладнює процес планування їх діяльності та знижує інвестиційну привабливість економіки. Бізнес змушений адаптуватися до постійно змінюваних правил гри, що збільшує трансакційні витрати та знижує ефективність управління.

Важливим стримуючим фактором є також високий рівень податкового навантаження, який особливо відчутний для малого та середнього підприємництва. Незважаючи на наявність спрощеної системи оподаткування, фактичне податкове навантаження часто доповнюється значними непрямими витратами, пов'язаними з адмініструванням податків, звітністю та перевітками. Це обмежує можливості розвитку підприємств, стримує їх масштабування та стимулює частину бізнесу до переходу в тіньовий сектор [13].

Суттєвою проблемою залишається недосконалість податкового адміністрування. Попри поступову цифровізацію податкових процесів, в Україні все ще зберігаються бюрократичні бар'єри, складність процедур, неоднозначність трактування норм податкового законодавства та значний рівень адміністративного навантаження на платників податків. Наявність людського

фактору у процесах контролю також створює передумови для корупційних ризиків, що підриває ефективність функціонування податкової системи.

Окремої уваги заслуговує проблема обмеженої ефективності податкових стимулів. Хоча держава періодично запроваджує пільги та преференції для підтримки окремих галузей або видів діяльності, ці заходи часто мають фрагментарний і короткостроковий характер. Відсутність системного підходу до формування стимулюючої податкової політики знижує її результативність та не забезпечує належного впливу на інноваційний розвиток, інвестиційну активність та модернізацію економіки.

Не менш важливою проблемою є низький рівень довіри до податкових органів, що формує негативне ставлення платників податків до виконання своїх податкових зобов'язань. Недостатня прозорість діяльності контролюючих органів, випадки вибіркового застосування норм законодавства та складність комунікації між державою і бізнесом сприяють поширенню практик ухилення від оподаткування. У свою чергу, це знижує загальний рівень податкової культури та дисципліни в суспільстві [13].

Слід зазначити, що зазначені проблеми мають комплексний і взаємопов'язаний характер. Вони не лише знижують ефективність податкової системи, але й створюють суттєві бар'єри для економічного розвитку країни. Їх подолання потребує системних реформ, спрямованих на забезпечення стабільності податкової політики, оптимізацію податкового навантаження, удосконалення адміністрування та підвищення рівня довіри між державою і платниками податків. Лише за таких умов податкова система зможе виконувати як фіскальну, так і стимулюючу функції та сприяти відновленню й сталому розвитку національної економіки.

В умовах воєнного стану підвищення ефективності податкової системи України потребує впровадження комплексних та взаємопов'язаних заходів, спрямованих на забезпечення фіскальної стабільності, підтримку економічної активності та стимулювання відновлення національної економіки. Враховуючи сучасні виклики, доцільно систематизувати основні напрями вдосконалення податкової системи, що дозволяє більш чітко визначити пріоритети державної податкової політики (табл. 1).

Таблиця 1 - Основні напрями підвищення ефективності податкової системи України в умовах воєнного стану

Напрямок	Основні заходи	Очікуваний економічний ефект
Удосконалення податкової політики	- забезпечення стабільності податкового законодавства; - запровадження довгострокових податкових стимулів; - адаптація податкових ставок до умов воєнного стану	Підвищення передбачуваності бізнес-середовища, зростання інвестиційної активності, стабілізація бюджетних надходжень
Оптимізація податкового навантаження	- диференційований підхід до галузей економіки; - підтримка малого та середнього бізнесу; - зниження податкового тиску на стратегічні підприємства	Активізація підприємницької діяльності, зниження рівня тіньової економіки, збереження робочих місць
Цифровізація податкового адміністрування	- впровадження електронних сервісів; - автоматизація процесів контролю; - мінімізація людського фактору	Зменшення адміністративних витрат, підвищення прозорості, скорочення корупційних ризиків
Посилення стимулюючої функції податків	- податкові пільги для інноваційної діяльності; - стимулювання інвестицій; - підтримка експорту	Розвиток інновацій, збільшення обсягів інвестицій, розширення експортного потенціалу

Джерело: сформовано автором на основі [14]

Представлені у таблиці напрями підвищення ефективності податкової системи свідчать про необхідність комплексного підходу до її реформування, що поєднує як фіскальні, так і стимулюючі інструменти державного впливу. Зокрема, удосконалення податкової політики виступає базовою умовою формування стабільного економічного середовища, оскільки передбачуваність податкового законодавства є ключовим фактором для прийняття інвестиційних рішень. Оптимізація податкового навантаження, у свою чергу, сприяє активізації

підприємницької діяльності та зменшенню масштабів тіньової економіки, що особливо важливо в умовах воєнного стану, коли бізнес функціонує в умовах підвищених ризиків. Водночас цифровізація податкового адміністрування дозволяє підвищити ефективність взаємодії між державою та платниками податків, забезпечуючи прозорість процесів і зниження адміністративного навантаження. Посилення стимулюючої функції податків відіграє важливу роль у забезпеченні довгострокового економічного розвитку, оскільки створює умови для інноваційної діяльності, залучення інвестицій та розширення зовнішньоекономічної діяльності. У сукупності реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню ефективності податкової системи України, зміцненню її фіскального потенціалу та формуванню передумов для сталого економічного відновлення у післявоєнний період [14].

У післявоєнний період податкова система України має відігравати не лише фіскальну, а передусім стратегічну роль інструменту економічного відновлення, структурної модернізації та інтеграції у європейський економічний простір. В умовах масштабних втрат виробничого потенціалу, руйнування інфраструктури та зміни економічної структури країни саме податкова політика здатна стати одним із ключових важелів стимулювання відбудови та довгострокового зростання.

Одним із пріоритетних напрямів розвитку є гармонізація податкової політики України з європейськими стандартами. У контексті євроінтеграційних процесів це передбачає адаптацію податкового законодавства до норм і принципів Європейського Союзу, зокрема у сфері непрямого оподаткування, боротьби з ухиленням від сплати податків, прозорості фінансових операцій та обміну податковою інформацією. Така гармонізація сприятиме не лише виконанню міжнародних зобов'язань України, але й підвищенню довіри з боку іноземних партнерів та інвесторів, створюючи передумови для інтеграції у європейські ланцюги доданої вартості.

Важливою складовою розвитку податкової системи є підвищення її прозорості та передбачуваності. Це передбачає забезпечення стабільності податкового законодавства, мінімізацію частоти змін нормативно-правових актів, чіткість і однозначність трактування податкових норм. Прозора податкова система знижує ризики для бізнесу, сприяє формуванню довгострокових інвестиційних стратегій та підвищує рівень добровільної сплати податків. У цьому контексті особливого значення набуває розвиток цифрових інструментів адміністрування, відкритих даних та сервісно-орієнтованого підходу у діяльності податкових органів. Не менш важливим напрямом є розширення податкової бази, що дозволить забезпечити зростання бюджетних надходжень без надмірного підвищення податкового навантаження. Це може бути досягнуто за рахунок детінізації економіки, залучення нових платників податків, розвитку підприємництва та створення умов для легалізації доходів. Особливу роль у цьому процесі відіграє вдосконалення податкового контролю, впровадження ризикоорієнтованих підходів та використання сучасних цифрових технологій для моніторингу фінансових потоків [14].

Формування сприятливого інвестиційного клімату є ще одним ключовим вектором розвитку податкової системи. У післявоєнний період Україна потребуватиме значних обсягів внутрішніх і зовнішніх інвестицій для відновлення економіки, що обумовлює необхідність створення конкурентоспроможного податкового середовища. Це включає запровадження стабільних і прозорих податкових правил, застосування інвестиційних податкових стимулів, розвиток спеціальних економічних режимів та забезпечення ефективного захисту прав інвесторів. Важливим є також зниження адміністративних бар'єрів та забезпечення рівних умов для всіх суб'єктів господарювання.

Узагальнюючи, слід зазначити, що перспективи розвитку податкової системи України безпосередньо пов'язані з її здатністю адаптуватися до нових економічних реалій та виконувати роль каталізатора економічного зростання. Реалізація зазначених напрямів дозволить не лише підвищити ефективність податкової системи, але й забезпечити формування сучасної, прозорої та конкурентоспроможної податкової моделі, яка відповідатиме стратегічним цілям відновлення та розвитку держави.

Висновки. У ході дослідження встановлено, що податкова система України в умовах воєнного стану набуває критично важливого значення як інструмент забезпечення фінансової

стабільності держави та підтримки її обороноздатності. Вона функціонує в умовах підвищеної невизначеності, структурних змін економіки та обмеженості ресурсів, що зумовлює необхідність її постійної адаптації до нових викликів. Визначено, що ключовими проблемами розвитку податкової системи залишаються нестабільність податкової політики, значне податкове навантаження, недосконалість адміністрування, обмежена ефективність стимулюючих інструментів та низький рівень довіри платників податків до державних інституцій. Сукупність цих факторів негативно впливає на рівень податкової дисципліни, інвестиційну активність та загальну ефективність функціонування економіки.

Підвищення ефективності податкової системи можливе лише за умов комплексного реформування, яке має охоплювати удосконалення податкової політики, забезпечення її стабільності та передбачуваності, оптимізацію податкового навантаження, розвиток цифрових інструментів адміністрування та посилення стимулюючої ролі податків. Особливого значення набуває формування збалансованої моделі оподаткування, яка поєднає фіскальні інтереси держави із потребами розвитку бізнесу та інвестиційного середовища. У післявоєнний період податкова система має трансформуватися в ефективний інструмент економічного відновлення, сприяючи детінізації економіки, залученню інвестицій, розвитку інноваційної діяльності та інтеграції України у європейський економічний простір. У цьому контексті особливого значення набуває гармонізація податкового законодавства з нормами Європейського Союзу, що забезпечить підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Реалізація запропонованих у статті напрямів дозволить підвищити ефективність податкової системи, зміцнити її фіскальний потенціал, покращити бізнес-клімат та створити передумови для сталого соціально-економічного розвитку України в умовах післявоєнної трансформації.

Перспективи подальших наукових досліджень у даному напрямі пов'язані з необхідністю більш глибокого аналізу трансформацій податкової системи України в умовах воєнного та післявоєнного періодів. Зокрема, актуальними є дослідження ефективності окремих податкових інструментів, запроваджених у період війни, та їх впливу на економічну активність і бюджетні надходження. Подальшого наукового опрацювання потребують питання розробки адаптивної моделі податкової політики, яка враховуватиме високий рівень економічної нестабільності, ризику та потреби різних секторів економіки. Важливим напрямом є також дослідження механізмів детінізації економіки та підвищення податкової культури населення.

Список використаних джерел

1. Податкова система України. За ред. Федосова В.М. Київ: Либідь, 1994. 561 с.
2. Данілов О.Д., Флісак Н.П. Податкова система і шляхи її реформування: навч. посібник. Київ: парламентське видавництво, 2001. 461с.
3. Волохова І.С., Дубовик О.Ю., Слатвінська М.О. та ін. Податкова система: Навчальний посібник. За заг. ред. І. С. Волохової, О. Ю. Дубовик. Харків: Видавництво «Діса плюс», 2019. 402 с.
4. Васенко В.К., Шульга І.П., Міхно С.П. Податкова система України і провідних країн світу: колективна монографія. За заг. ред. професора Василенка В.К. Черкаси: Вид-во «Маклаут». Черкаси, 2010. 277 с.
5. Лисюк В.С. Недоліки та тенденції розвитку податкової системи України. *Вчені записки Університету «КРОК»*, 2018. Вип. 4 (52), С. 71–77. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2018-52-71-77>
6. Тульчинський Р.В., Змієнко М.О. Податкова система України, її недоліки та шляхи реформування. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»: збірник наукових праць*. 2009. № 6. С. 42–47.
7. Ватаманюк О.С. Супроводження великих платників податків та його вдосконалення в Україні: дисертація кандидата економічних наук: 08.00.08. Київ, 2016. 163 с.
8. Мельник В.М. Податкова політика України в умовах імплементації Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. *Фінанси України*. 2016. № 7. С. 7–25.
9. Швабій К.І. Теоретичні підходи до формування та реалізації податкової політики держави. *Фінанси України*. 2015. № 10. С. 90–103.
10. Галабурда А.С. Податкова політика в умовах воєнного стану. *Економічний вісник університету*. 2022. Вип. 54. С. 123–130.

11. Шкроміда Н., Лещук Г. Податкова система України в умовах воєнного стану: виклики для бізнесу та адаптація облікових систем. *Український економічний часопис*, 2025. Вип. 10, С. 142–147. <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2025-10-22>
12. Головай Н. Податкова політика та особливості її реалізації в умовах воєнного часу. *Економічні горизонти*. 2023. № 3(25). С. 16–22.
13. Смирна К. Основні проблеми системи оподаткування України. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. DOI: 10.32782/2524-0072/2024-59-132.
14. Карачарова К., Зарубін О. Особливості оподаткування в умовах воєнного стану в Україні: виклики, трансформації та перспективи. *Збірник наукових праць Державного податкового університету*, 2025. Вип. 2, С. 29–33. <https://doi.org/10.32782/2617-5940.2.2025.5>

References

1. Fedosova V.M. (1994) Podatkova systema Ukrayiny. Kyiv: Lybid. 561 p.
2. Danilov O.D., Flisak N.P. (2001) Podatkova systema i shlyakhy yiyi reformuvannya: navch. posibnyk. Kyiv: parlament-ske vydavnytstvo. 461 p.
3. Volokhova I.S., Dubovyk O.YU., Slatvinska M.O. ta in. (2019) Podatkova systema: Navchalnyy posibnyk. Za zah. red. I. S. Volokhovoyi, O. YU. Dubovyk. Kharkiv: Vydavnytstvo «Disa plyus». 402 p.
4. Vasenko V.K., Shulha I.P., Mikhno S.P. (2010) Podatkova systema Ukrayiny i providnykh krayin svitu: kolektivna monohrafiya. Za zah. red. profesora Vasenka V.K. Cherkasy: Vyd-vo «Maklout». Cherkasy. 277 p.
5. Lysyuk V.S. (2018) Nedoliky ta tendentsiyi rozvytku podatkovoyi systemy ukrayiny. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*. Vyp. 4 (52), pp. 71–77. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2018-52-71-77>
6. Tulchynskyy R.V., Zmiyenko M.O. (2009) Podatkova systema Ukrayiny, yiyi nedoliky ta shlyakhy reformuvannya. *Ekonomichnyy visnyk NTUU «KPI»: zbirnyk naukovykh prats*. № 6. pp. 42–47.
7. Vatamanyuk O.S. (2016) Suprovodzhennya velykykh platnykiv podatkov ta yoho vdoskonalennya v Ukrayini: dysertatsiya kandydata ekonomichnykh nauk: 08.00.08. Kyiv. 163 p.
8. Melnyk V.M. (2016) Podatkova polityka Ukrayiny v umovakh implementatsiyi Uhody pro asotsiatsiyu z Yevropeyskym Soyuzom. *Finansy Ukrayiny*. № 7. pp. 7–25.
9. Shvabiy K.I. (2015) Teoretychni pidkhody do formuvannya ta realizatsiyi podatkovoyi polityky derzhavy. *Finansy Ukrayiny*. № 10. pp. 90–103.
10. Halaburda A.S. (2022) Podatkova polityka v umovakh voyennoho stanu. *Ekonomichnyy visnyk universytetu*. Vyp. 54. pp. 123–130.
11. Shkromyda N., Leshchuk H. (2025) Podatkova systema Ukrayiny v umovakh voyennoho stanu: vyklyky dlya biznesu ta adaptatsiya oblikovykh system. *Ukrayinskyy ekonomichnyy chasopys*. Vyp. 10, pp. 142–147. <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2025-10-22>
12. Holovay N. (2023) Podatkova polityka ta osoblyvosti yiyi realizatsiyi v umovakh voyennoho chasu. *Ekonomichni horyzonty*. № 3(25). Pp. 16–22.
13. Smyrna K. (2024) Osnovni problemy systemy opodatkuвання Ukrayiny. *Ekonomika ta suspilstvo*. № 59. DOI: 10.32782/2524-0072/2024-59-132.
14. Karacharova K., Zarubin O. (2025) Osoblyvosti opodatkuвання v umovakh voyennoho stanu v Ukrayini: vyklyky, transformatsiyi ta perspektyvy. *Zbirnyk naukovykh prats Derzhavnoho podatkovoho universytetu*. Vyp. 2, pp. 29–33. <https://doi.org/10.32782/2617-5940.2.2025.5>

BILOUS Svitlana Petrivna

Doctor of Economics, Associate Professor,
Bohdan Khmelnytsky National University of
Cherkasy, Cherkasy, Ukraine

DEVELOPMENT AND EFFICIENCY OF THE TAX SYSTEM OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW

Introduction. *The tax system plays a crucial role in ensuring the financial stability of the state and regulating economic processes. In the context of martial law in Ukraine, its importance has significantly increased, as it must simultaneously provide sufficient budget revenues for defense needs and support economic activity under conditions of high uncertainty and risk. The war has caused substantial disruptions in economic activity, reduced production capacity, and increased fiscal pressure on the state. These challenges require the transformation of the tax system into a flexible and adaptive mechanism capable of responding effectively to crisis conditions. Therefore, the issue of improving the efficiency and development of the tax system under martial law becomes highly relevant.*

Purpose. *The purpose of the study is to analyze the peculiarities of the development and functioning of the tax system of Ukraine under martial law and to substantiate the main directions for improving its efficiency in order to ensure financial stability and support economic recovery.*

Results. *The study revealed that under martial law the tax system of Ukraine operates in conditions of reduced economic activity, increased shadow economy, and growing fiscal pressure. The key problems include instability of tax legislation, excessive tax burden on small and medium-sized enterprises, inefficiencies in tax administration, limited effectiveness of tax incentives, and low trust in tax authorities. It has been substantiated that improving the efficiency of the tax system requires a comprehensive approach, including the stabilization of tax policy, optimization of the tax burden, digitalization of tax administration, and strengthening of the stimulating function of taxes. The study also identifies the prospects for the development of the tax system in the post-war period, particularly its harmonization with European Union standards, expansion of the tax base, and creation of a favorable investment climate.*

Originality. *The scientific novelty of the research lies in the comprehensive analysis of the tax system of Ukraine in the specific conditions of martial law and in the justification of an integrated approach to improving its efficiency. Unlike existing studies, particular attention is paid to the combination of fiscal stability and economic stimulation, as well as to the role of digitalization and adaptive tax policy in crisis conditions.*

Conclusion. *It is concluded that the tax system of Ukraine must undergo significant transformation to meet the challenges of wartime and post-war recovery. The implementation of the proposed measures will contribute to increasing the efficiency of the tax system, strengthening its fiscal capacity, and improving the business environment. The author proposes to ensure the stability of tax legislation, introduce long-term tax incentives, expand digital tools for tax administration, and create favorable conditions for investment and innovation. These measures will facilitate economic recovery, integration into the European economic space, and sustainable development of Ukraine in the long term.*

Keywords: *tax system, tax policy, development of the tax system, efficiency of the tax system, martial law.*

Одержано редакцією: 18.09.2025
Прийнято до публікації: 19.10.2025